

НАДІЯ ВАСИЛІВНА КОНДРАТЬЄВА
(до 80-річчя від дня народження)

1 червня 2005 року виповнилося 80 років від дня народження всесвітньо відомого ботаніка-альголога, доктора біологічних наук, головного наукового співробітника відділу фікології Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України Надії Василівни Кондратьєвої. Майже 60 років життя присвячені ботанічній науці, фікології, питанням морфогенезу, еволюції, вивченню внутрішньовидової морфологічної мінливості та популяційному дослідженню синьозелених водоростей, а також питанням охорони водоростей.

Надія Василівна народилася в м. Луганську (Україна) в родині інженера-лісомеліоратора. У 1944 році вона успішно закінчує школу й вступає на біологічний факультет Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка. Під час навчання вона також працює лаборанткою в Інституті ботаніки ім. М.Г. Холодного під керівництвом засновника київської школи альгологів — академіка АН України О.В. Топачевського. Після закінчення університету в 1949 році Н.В. Кондратьєва вступає до аспірантури Інституту ботаніки АН УРСР (1949—1952), де в 1952 р. захистила кандидатську дисертацію «Синезеленые водоросли водоемов замедленного стока Правобережного Украинского Полесья».

У 1952—1956 рр. Н.В. Кондратьєва працює асистентом кафедри ботаніки Київського сільськогосподарського Інституту (нині — Національний аграрний університет України), де поряд з викладацькою діяльністю активно займається науковою роботою, а саме

© К.М. СИТНИК,
С.П. ВАССЕР,
О.М. ВІНОГРАДОВА,
П.М. ЦАРЕНКО,
О.В. КОВАЛЕНКО,
2005

розпочинає дослідження ґрунтових водоростей, зокрема для потреб сільського господарства.

У 1956 р. Н.В. Кондратьєва повертається до відділу спорових рослин Інституту ботаніки і все своє наукове життя продовжує всебічно досліджувати синьозелені водорості. Згодом у світ виходять два випуски «Визначника прісноводних водоростей Української РСР» (1968, 1984), присвячені цій групі.

У зв'язку з розгорнутими в Україні широкими комплексними дослідженнями закономірностей масового розвитку синьозелених водоростей в Дніпрі та дніпровських водосховищах, Н.В. Кондратьєва розпочинає роботу, пов'язану з питаннями морфології, систематики і таксономії ряду масових, проте водночас і критичних видів синьозелених водоростей з родів *Microcystis* Kütz., *Anabaena* Borg ex Born et Flah. та *Aphanizomenon* Mott. ex Born. et Flah. («Цветение» воды, 1968; Кондратьєва, 1972; Кондратьєва, Коваленко, 1975), що має не тільки наукове, а й практичне значення для фахівців різного профілю, які працювали над проблемою «цвітіння» води.

Докторська дисертація Надії Василівни (1975) присвячена теоретичній розробці питань систематики, онтоморфогенезу, внутрішньовидової морфологічної мінливості, еволюції та філогенії гормогонієвих водоростей.

Згодом Н.В. Кондратьєву зацікавило явище внутрішньовидової морфологічної різноманітності живих істот. На прикладі синьозелених водоростей розроблена та апробована перша для водоростей класифікація внутрішньовидової морфологічної різноманітності (1984) й встановлені деякі закономірності морфологічної мінливості синьозелених водоростей.

У своїх наукових дослідженнях Н.В. Кондратьєва завжди розглядала популяційний підхід як характерну особливість сучасного стилю наукового мислення біологів. Так, у монографії «Морфология популяций прокариотических водорослей» (1989) Надія Василівна аналізує елементи популяційної морфології живих істот, обмірковує деякі теоретичні та методологічні питання, пов'язані з дослідженням морфології прокариотичних водоростей, висвітлює проблеми морфологічних особливостей популяцій цих організмів, а також наводить оригінальні дослідження морфологічної структури та морфологічної мінливості ряду природних і лабораторних ціанопопуляцій.

Н.В. Кондратьєва не залишила поза увагою започатковану відділом фікології фундаментальну серію праць «Флора водоростей континентальних вододій України» та опублікувала дві великі монографії, присвячені загальній характеристиці прокариотичних водоростей (Вип. 1, ч. 1, 2. — 1995; 2001).

Н.В. Кондратьєва — відповідальний редактор 15 монографій, а також є заступником головного редактора журналу «Альгология» (від заснування й досі), на цій посаді вона активно сприяє підтримці високого наукового та методичного рівня цього видання.

Н.В. Кондратьєва — автор більше 200 наукових праць, в тому числі 12 монографій. Зараз Надія Василівна багато працює, спрямовуючи свій творчий

потенціал на вирішення проблеми збереження навколишнього середовища, а саме розробку ряду питань альгосозології. Н.В. Кондратьєва активно публікується в цьому напрямку і працює над створенням програмно-методичного посібника «Отбор видов водорослей Украины, заслуживающих первоочередной охраны».

Надія Василівна залишається кристально чесним, високо порядним, високоінтелектуальним та високоінтелектуальним вченим, а також принциповою, вимогливою, доброзичливою та чуйною людиною.

Поздоровляємо дорогого Ювіляра і щиро бажаємо їй міцного здоров'я, довгого життя та подальших творчих звершень!

Академік НАН України К.М. СИТНИК,
член-кор. НАН України С.П. ВАССЕР,
канд. біол. наук О.М. ВІНОГРАДОВА,
д-р біол. наук П.М. ЦАРЕНКО,
канд. біол. наук О.В. КОВАЛЕНКО

СПИСОК ОСНОВНИХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ Н.В. КОНДРАТЬЄВОЇ

- Кондратьєва Н.В.* Синьозелні водорості деяких ґрунтів Степового Криму // Укр. ботан. журн. — 1956. — 13, № 2. — С. 89—98.
- Кондратьєва Н.В.* Головні досягнення та завдання в галузі вивчення ґрунтових водоростей // Там же. — 1961. — 18, № 2. — С. 3—16.
- Кондратьєва Н.В.* До питання про індивідуальність у гормогонієвих водоростей // Там же. — 1965. — 22, № 4. — С. 81—90.
- Кондратьєва Н.В.* Современное состояние вопроса о распределении синезеленых водорослей в водоемах Украинской ССР // Экология и физиология синезеленых водорослей. — М.: Наука, 1965. — С. 53—68.
- Кондратьєва Н.В.* Вопросы морфологии и систематики *Microcystis aeruginosa* Kütz. emend. Elenk. и близких к нему видов // «Цветение» воды. — Киев: Наук. думка, 1968. — С. 13—41.
- Кондратьєва Н.В.* Клас гормогонієвих — *Hormogoniophyceae*. — К.: Наук. думка, 1968. — 524 с. — (Визначник прісноводних водоростей УРСР; Вип. 1, ч. 2).
- Кондратьєва Н.В., Гринь В.Г., Кислова О.А.* Дослідження добової динаміки чисельності планктонних синьозелених водоростей за допомогою садків з млинового газу // Укр. ботан. журн. — 1969. — 26, № 4. — С. 56—63.
- Кондратьєва Н.В.* Добова мінливість лінійних розмірів вегетативних клітин деяких планктонних видів // Там же. — 1970. — 27, № 4. — С. 462—467.
- Кондратьєва Н.В.* Гормогонієві водорості (отдел *Cyanophyta*. Клас *Hormogoniophyceae*). Вопросы морфологии, систематики, основные пути эволюции: Автореф. дис. ... д-ра биол. наук. — Киев, 1972. — 45 с.
- Кондратьєва Н.В.* Морфология и систематика гормогонієвих водоростей, вызывающих «цветение» воды в Днепре и днепровских водохранилищах. — Киев: Наук. думка, 1972. — 152 с.
- Кондратьєва Н.В., Гориня С.Д., Кислова О.А.* Про можливість використання γ -радіації (^{60}Co) як засобу, що сприяє виділенню культур збудників «цвітіння» води з відділу *Cyanophyta* // Укр. ботан. журн. — 1974. — 31, № 4. — С. 446—450.
- Кондратьєва Н.В.* Морфогенез и основные пути эволюции гормогонієвих водоростей. — Киев: Наук. думка, 1975. — 302 с.
- Кондратьєва Н.В., Коваленко О.В.* Краткий определитель токсических видов синезеленых водорослей. — Киев: Наук. думка, 1975. — 64 с.

- Кондратьева Н.В., Чопик В.І.* Теоретичні проблеми сучасної систематики живих організмів // Укр. ботан. журн. — 1979. — 36, № 4. — С. 289—296.
- Кондратьева Н.В. и др.* Внутривидовая морфологическая изменчивость синезеленых водорослей / Под общ. ред. Н.В. Кондратьевой. — Киев: Наук. думка, 1980. — 284 с.
- Кондратьева Н.В.* О недопустимости подчинения номенклатуры синезеленых водорослей (*Cyanophyta*) действию Международного кодекса номенклатуры бактерий // Ботан. журн. — 1981. — 66, № 2. — С. 215—226.
- Kondratyeva N.V.* On difference of opinions of phycologists and bacteriologists concerning the nomenclature of *Cyanophyta* // Arch. Protistenk. — 1982. — 126, N 5. — P. 247—259.
- Кондратьева Н.В., Шантала В.П.* Про залежність результатів дискримінації сукупностей видів від використання багатомірних математичних критеріїв // Укр. ботан. журн. — 1984. — 41, № 1. — С. 95—100.
- Кондратьева Н.В., Коваленко О.В., Приходькова Л.П.* Синьозелені водорості — *Cyanophyta*. Ч. 1. — К.: Наук. думка, 1984. — 388 с. — (Визначник прісноводних водоростей Української РСР; вип. 1, ч. 1).
- Кондратьева Н.В., Ветрова З.И., Масюк Н.П., Блюм О.Б.* Руководство для авторов «Флоры водорослей континентальных водоемов Украинской ССР». — Киев: Наук. думка, 1984. — 56 с.
- Кондратьева Н.В.* Головні тенденції розвитку сучасної альгології // Укр. ботан. журн. — 1985. — 42, № 6. — С. 14—22.
- Кондратьева Н.В., Голубкова М.Г., Шевченко Т.Ф.* Вплив гострого γ -випромінювання (^{60}Co) на морфологічні особливості *Microcystis aeruginosa* Kütz. emend. Elenk. та *Anabaena cylindrica* Lemm. // Там же. — 1986. — 43, № 3. — С. 18—23.
- Кондратьева Н.В.* Мирозозренческая и методологическая функция систематики живых организмов // Методологические проблемы интеграции ботанических наук. — Киев: Наук. думка, 1987. — С. 69—80.
- Водоросли.* Справочник // С.П. Вассер, Н.В. Кондратьева и др. — Киев: Наук. думка, 1989. — 606 с.
- Кондратьева Н.В.* Морфология популяций прокариотических водорослей. — Киев: Наук. думка, 1989. — 176 с.
- Кондратьева Н.В., Шевченко Т.Ф., Голубкова М.Г.* Вплив іонізуючої радіації на синьозелені водорості (*Cyanophyta*) // Укр. ботан. журн. — 1989. — 46, № 2. — С. 98—104.
- Кондратьева Н.В.* Первоочередные задачи альгосозологических исследований // Альгология. — 1994. — 4, № 3. — С. 3—15.
- Кондратьева Н.В.* Прокариотические водоросли. Вып. 1. Общая характеристика. Ч. 1. Строение, размножение и циклы развития. — Киев: Ин-т ботаники НАНУ, 1995. — 236 с. — (Флора водорослей континентальных водоемов Украины).
- Кондратьева Н.В., Кислова О.А.* Видовой состав и встречаемость *Cyanophyta* в образцах почв после их многолетнего хранения в воздушно-сухом состоянии // Альгология. — 1995. — 5, № 1. — С. 29—45.
- Кондратьева Н.В.* Актуальные вопросы популяционной морфологии водорослей // Ботаника и микология на пути в третье тысячелетие. — Киев: Ин-т ботаники НАН Украины, 1996. — С. 161—173.
- Кондратьева Н.В.* Современные подходы к разработке систематики синезеленых водорослей // Альгология. — 1997. — 7, № 4. — С. 409—418.
- Kondratyeva N.V.* Modern approaches to developing the taxonomy of blue-green algae (*Cyanophyta*) // Intern. J. Algae. — 1999. — 1, N 2. — P. 110—121.
- Kondratyeva N.V.* Urgent tasks of algosozological investigation // Ibid. — 1999. — 1, N 4. — P. 1—16.
- Kondratyeva N.V., Kislova O.A.* Species composition and frequency of *Cyanophyta* in soil samples after long-term storage in an air dried state // Ibid. — 1999. — 1, N 2. — P. 37—44.
- Кондратьева Н.В.* О подходах к исследованию биоразнообразия // Альгология. — 2000. — 10, № 1. — С. 3—21.

- Кондратьева Н.В.* Прокариотические водоросли. Вып. 1. Общая характеристика. Ч. 2. Экология, значение, вопросы систематики. — Киев: Ин-т ботаники НАНУ, 2001. — 343 с. — (Флора водорослей континентальных водоемов Украины).
- Кондратьева Н.В.* К вопросу о репрезентативности видов водорослей внутренних вод Украины // Альгология. — 2001. — 11, № 3. — С. 271—286.
- Kondratyeva N.V.* Approaches to study of biodiversity // Intern. J. Algae. — 2001. — 3, N 1. — P. 1—13.
- Кондратьева Н.В.* О принципах отбора видов водорослей Украины, подлежащих первоочередной охране // Альгология. — 2002. — 12, № 1. — С. 3—23.
- Кондратьева Н.В.* Редкие виды *Hormogoniophyceae* (*Cyanophyta*) водоемов прибрежного Украинского Полесья // Там же. — 2002. — 12, № 4. — С. 460—475.
- Kondratyeva N.V., Kislova O.A.* Variabilities of life cycles of *Nostoc* Vauch. (*Cyanophyta*) and problems of systematics // Intern. J. Algae. — 2002. — 4, N 2. — P. 72—85.
- Kondratyeva N.V.* On organization of work to complete the Red List of algae species of Ukraine // Ibid. — 2003. — 5, N 2. — P. 399—57.
- Кондратьева Н.В.* Об организации работ, направленных на составление Красного списка видов водорослей Украины // Альгология. — 2003. — 13, № 2. — С. 117—136.
- Кондратьева Н.В.* К вопросу о структуре программно-методического пособия «Отбор видов водорослей Украины, заслуживающих первоочередной охраны» // Там же. — 2004. — 14, N 1. — С. 3—31.
- Кондратьева Н.В.* Развитие альгосозологических исследований в Украине // Альгология. — 2005. — 15, № 1. — С. 3—13.